SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 12. julija 2005*

V zadevi C-403/03,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Bundesfinanzhof (Nemčija) z odločbo z dne 22. julija 2003, ki je na Sodišče prispela 29. septembra 2003, v postopku

Egon Schempp

proti

Finanzamt München V,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, P. Jann, C. W. A. Timmermans in A. Rosas, predsedniki senatov, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, A. La Pergola, R. Schintgen, sodniki, N. Colneric, sodnica, J. Klučka, U. Lõhmus, E. Levits in A. Ó Caoimh (poročevalec), sodniki,

* Jezik postopka: nemščina.

generalni pravobranilec: L. A. Geelhoed,
sodni tajnik: R. Grass,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju pisnih stališč, ki so jih predložili:

— za E. Schemppa J. Seest, odvetnik,

— za nemško vlado W.-D. Plessing in A. Tiemann, zastopnika,

— za nizozemsko vlado H. G. Sevenster in C. A. H. M. ten Dam, zastopnici,

— za Komisijo Evropskih skupnosti K. Gross in R. Lyal, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 27. januarja 2005

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 12 ES in 18 ES.

2 Ta predlog je bil vložen v sporu E. Schempp proti Finanzamt München V (v nadaljevanju: Finanzamt) o zavrnitvi tega, da preživnino, ki jo E. Schempp plačuje svoji bivši ženi, ki stalno prebiva v Avstriji, prizna kot posebne odbitne odhodke pri dohodnini.

Pravni okvir

3 V skladu s členom 10(1), točka 1, zakona o dohodnini (Einkommensteuergesetz, v nadaljevanju: EStG) naslednji stroški pomenijo „odbitne odhodke", če ti niso niti bremenitve niti poslovni stroški:

„preživnine, ki se plačujejo razvezanim ali dlje ločeno živečim zakoncem z neomejeno davčno zavezo, če to zahteva zavezanec s soglasjem upravičenca, do 27.000 DEM v koledarskem letu. Zahteva se lahko vsakokrat vloži le za eno koledarsko leto in je ni mogoče preklicati."

4 Člen 22, točka 1a, EstG določa, da zneski, ki jih zavezanec za plačilo preživnine lahko odbije, po tako imenovanem načelu „korespondence" pri upravičencu do preživnine pomenijo obdavčljive dohodke. Odbitek pri zavezancu za plačilo preživnine ni pogojen s tem, da je upravičenec dejansko obdavčen za te zneske. Vendar je takrat, ko mora upravičenec plačati davek od preživnine, zavezanec po civilnem pravu dolžan nositi stroške tega.

5 V skladu s členom 1a(1), točka 1, EStG:

„Preživnina, ki jo zakonec plačuje razvezanemu zakoncu ali zakoncu, s katerim že dlje živita ločeno (člen 10(1), točka 1), se kot poseben odhodek odbije, če prejemnik ni neomejeno davčno zavezan. Pogoj je, da ima prejemnik stalno prebivališče ali običajno prebiva na ozemlju druge države članice Evropske unije ali države, v kateri se uporablja Sporazum o evropskem gospodarskem prostoru. Nadaljnji pogoj je, da se obdavčitev preživnine pri prejemniku lahko dokaže z odločbo pristojnega tujega davčnega organa."

6 V skladu s členom 52(1) EstG se ta ureditev uporablja v Republiki Avstriji od začetka davčnega obdobja, ki je leto 1994, saj je ta država k Sporazumu o evropskem gospodarskem prostoru pristopila 1. januarja tega leta.

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

7 E. Schempp, ki je nemški državljan in stalno prebiva v Nemčiji, po razvezi svoji bivši ženi, ki ima stalno prebivališče v Avstriji, plačuje preživnino.

8 V napovedi za odmero dohodnine za leta od 1994 do 1997 je izplačila preživnine uveljavljal kot posebne odbitne odhodke v skladu s členom 1a(1), točka 1, EstG.

Vendar je Finanzamt v odločbah za odmero davka za leta od 1994 do 1997 zavrnil te odbitke, saj obdavčitev žene v Avstriji za te preživnine ni bila dokazana s potrdilom avstrijskih davčnih organov, kot to zahteva člen 1a(a), točka 1, tretji stavek, EstG.

9 E. Schempp v obravnavanem primeru ni mogel predložiti tega potrdila, ker preživnine po avstrijskem davčnem pravu že v načelu niso obdavčljive, odbitek za plačilo teh pa tudi ni določen. Kljub temu iz listin izhaja, da bi E. Schempp, če bi njegova bivša žena imela stalno prebivališče v Nemčiji, lahko v celoti odbil plačila preživnine. Vendar bi bila njegova bivša žena v tem primeru oproščena plačila davka od preživnine, ker je njej dohodek nižji od najnižjega obdavčljivega dohodka v Nemčiji.

10 Ker E. Schempp meni, da je zadevna nemška ureditev v nasprotju s členoma 12 ES in 18 ES, je proti davčnim odločbam Finanzamt vložil ugovor. Ta je njegove ugovore zavrnil z odločbo z dne 27. julija 1999.

11 Potem ko je Finanzgericht München zavrnilo ugovor E. Schemppa zoper navedeno odločbo, je ta pred pritožbenim organom sprožil postopek „revizije". Ker je Bundesfinanzhof ocenilo, da se v navedeni zadevi postavlja vprašanje razlage prava Skupnosti, je prekinilo odločanje in Sodišču v prehodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba člen 12 ES razlagati tako, da nasprotuje členoma 1a(1) in 10(1), točka 1, EStG, po katerih davčni zavezanec s stalnim prebivališčem v Nemčiji

preživnine, ki jo plačuje svoji bivši ženi, ki stalno prebiva v Avstriji, ne more odbiti, medtem ko bi bil do tega upravičen, če bi še prebivala v Nemčiji?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen: Ali je treba člen 18(1) ES razlagati tako, da nasprotuje členoma 1a(1) in 10(1), točka 1, EstG, po katerih davčni zavezanec s stalnim prebivališčem v Nemčiji preživnine, ki jo plačuje svoji bivši ženi, ki stalno prebiva v Avstriji, ne more odbiti, medtem ko bi bil do tega upravičen, če bi še prebivala v Nemčiji?"

Vprašanji za predhodno odločanje

12 Predložitveno sodišče želi z vprašanjema v bistvu vedeti, ali je treba člena 12(1) ES in 18(1) ES razlagati tako, da je v nasprotju z njima, da po nacionalni ureditvi, ki se uporablja v postopku v glavni stvari, davčni zavezanec s stalnim prebivališčem v Nemčiji ne more od svojega obdavčljivega dohodka v Nemčiji odbiti preživnine, ki jo plačuje bivši ženi, ki stalno prebiva v Republiki Avstriji, medtem ko bi bil to upravičen narediti, če bi še prebivala v Nemčiji.

13 Najprej je treba preizkusiti, ali se dejanski stan, ki je predmet postopka v glavni stvari, nanaša na področje uporabe prava Skupnosti.

14 Po členu 12(1) ES je, ko se uporablja Pogodba in ne da bi to vplivalo na njene posebne določbe, prepovedana vsakršna diskriminacija glede na državljanstvo.

15 Za presojo področja uporabe Pogodbe v smislu navedenega člena je treba ta člen brati v povezavi z določbami Pogodbe o državljanstvu Unije. Dejansko naj bi bil status državljana Unije temeljni status pripadnikov držav članic, da tistim izmed njih, ki se znajdejo v istem položaju, neodvisno od državljanstva in ne glede na izjeme, predvidene glede tega, zagotavlja enako pravno obravnavanje (sodbe z dne 20. septembra 2001 v zadevah Grzelczyk, C-184/99, Recueil, str. I-6193, točki 30 in 31; z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Garcia Avello, C-148/02, Recueil, str. I-11613, točki 22 in 23, in z dne 15. marca 2005 v zadevi Bidar, C-209/03, ZOdl, str. I-2119, točka 31).

16 V skladu s členom 17(1) je državljan Unije tisti, ki je državljan ene od držav članic. E. Schempp je kot nemški državljan tako državljan Unije.

17 Kot je Sodišče že razsodilo, se na podlagi člena 17(2) ES na status državljana Unije navezujejo v Pogodbi določene dolžnosti in pravice, med njimi to, da se člen 12 ES uveljavi v vsakem položaju, ko se *ratione materiae* uporablja pravo Skupnosti (sodba z dne 12. maja 1998 v zadevi Martínez Sala, C-85/96, Recueil, str. I-2691, točka 62).

18 K tem položajem spadajo tudi tisti, ki se nanašajo na izvrševanje temeljnih svoboščin, ki jih zagotavlja Pogodba, in tisti, ki se nanašajo na izvrševanje svoboščine, ki jo zagotavlja člen 18 ES glede pravice prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic (zgoraj navedena sodba Bidar, točka 33).

19 Tudi če, glede na sedanje stanje prava Skupnosti, neposredni davki spadajo v pristojnost držav članic, morajo te vendarle svoje pristojnosti na tem področju izvrševati v skladu s pravom Skupnosti, še posebej z določbami Pogodbe glede

pravice, priznane vsakemu državljanu Unije, da se prosto giblje in prebiva na ozemlju držav članic, in da posledično ni izpostavljen nobeni očitni ali prikriti diskriminaciji glede na državljanstvo (v tem smislu glej sodbi z dne 14. februarja 1995 v zadevi Schumacker, C-279/93, Recueil, str. I-225, točki 21 in 26, in z dne 12. decembra 2002 v zadevi De Groot, C-385/00, Recueil, str. I-11819, točka 75).

20 Vendar iz sodne prakse izhaja tudi, da v členu 17 ES določeno državljanstvo Unije ni namenjeno razširjanju stvarnega področja uporabe Pogodbe na notranje položaje, ki nimajo nobene zveze s pravom Skupnosti (sodba z dne 5. junija 1997 v združenih zadevah Uecker in Jacquet, C-64/96 in C-65/96, Recueil, str. I-3171, točka 23, in zgoraj navedena sodba Garcia Avello, točka 26).

21 Po mnenju nemške in nizozemske vlade se zadeva v postopku v glavni stvari nanaša na tak položaj. E. Schempp, ki se v obravnavanem primeru sklicuje na člen 12 ES, ni izrabil pravice do prostega gibanja po členu 18 ES. To pravico bi lahko seveda izrabila njegova bivša žena. Vendar obdavčitev v postopku v glavni stvari ne velja zanjo, ampak za E. Schemppa. Nemška vlada meni, da je tako, s stališča Zvezne republike Nemčije, edina povezava s tujino v obravnavanem primeru okoliščina, da E. Schempp plačuje preživnino osebi, ki ima stalno prebivališče v drugi državi članici. Vendar se, ker naj preživnina ne bi imela vpliva na skupnostno trgovino z blagom in storitvami, ta položaj v postopku v glavni stvari ne uvršča pod člen 12 ES.

22 V nasprotju z mnenjem nemške in nizozemske vlade položaj državljana države članice, ki ne izrabi pravice do prostega gibanja, ne more biti le zaradi tega dejstva

izenačen z zgolj notranjim položajem (v tem smislu glej sodbo z dne 19. oktobra 2004 v zadevi Zhu in Chen, C-200/02, ZOdl, str. I-9925, točka 19).

23 Tudi če E. Schempp ni izrabil te pravice, je vendarle nesporno njegova bivša žena s tem, da se je preselila v Avstrijo, izrabila pravico iz člena 18 ES, ki vsakemu državljanu Unije priznava pravico prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic.

24 Ker se, kot to v točki 19 sklepnih predlogov navaja generalni pravobranilec, po zadevni nacionalni zakonodaji v postopku v glavni stvari za opredelitev, ali je preživnina, ki jo svoji bivši ženi, ki stalno prebiva v drugi državi članici, plačuje davčni zavezanec, ki prebiva v Nemčiji, odbitna, upošteva davčno obravnavanje preživnine v državi članici stalnega prebivališča upravičenca, pravica prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, določena v členu 18 ES, ki jo je izrabila bivša žena E. Schemppa, po njej nujno učinkuje na njegovo možnost, da bi preživnino, ki jo plačuje njej, odbil od svojega obdavčljivega dohodka.

25 Ker je po vsem tem imela izraba pravice bivše žene E. Schemppa, ki jo zagotavlja pravo Skupnosti, učinek na njegovo zahtevo za odbitek davka v državi članici njegovega stalnega prebivališča, tak položaj ne more biti opredeljen kot zgolj notranji položaj, ki nima zveze s pravom Skupnosti.

26 Posledično je treba preizkusiti, ali je to, da so nemški organi E. Schemppu zavrnili odbitek preživnine, ki jo je plačeval svoji bivši ženi, ki stalno prebiva v Avstriji, v nasprotju s členoma 12 ES in 18 ES.

Uporaba člena 12 ES

27 V obravnavanem primeru naj bi E. Schempp nesporno imel pravico do odbitka zadevnih plačil preživnine, če bi njegova bivša žena stalno prebivala v Nemčiji. Ker pa ima stalno prebivališče v Avstriji, so nemški organi E. Schemppu zavrnili odbitek.

28 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da načelo enakega obravnavanja zahteva, da se primerljivi položaji ne obravnavajo različno, razen če je tako obravnavanje objektivno utemeljeno (glej sodbo z dne 17. julija 1997 v zadevi National Farmers' Union in drugi, C-354/95, Recueil, str. I-4559, točka 61).

29 Tako je treba preizkusiti, ali je položaj E. Schemppa, ki plačuje preživnino svoji bivši ženi, ki stalno prebiva v Avstriji, ne da bi jo v napovedi za odmero dohodnine lahko odbil od svojega dohodka, lahko primerljiv s položajem osebe, ki taka plačila izvaja v korist bivšega zakonca, ki stalno prebiva v Nemčiji, in uveljavlja to davčno ugodnost.

30 O tem je treba ugotoviti, da je v Nemčiji po členu 1a(1), točka 1, tretji stavek, EstG odbitje preživnine, ki jo davčni zavezanec, ki stalno prebiva v Nemčiji, plačuje upravičencu, ki ima stalno prebivališče v drugi državi članici, odvisna od obdavčenja tega v tisti državi članici.

31 Ker v postopku v glavni stvari preživnine v državi stalnega prebivališča bivše žene E. Schemppa niso obdavčljive, posledično ta ni bil upravičen, da jih v Nemčiji odbije od svojega dohodka.

32 Pod temi pogoji izhaja neugodno obravnavanje E. Schemppa v resnici iz tega, da je davčna ureditev preživnin v državi stalnega prebivališča njegove bivše žene drugačna od te, ki velja v državi članici njegovega stalnega prebivališča.

33 Če bi se bivša žena E. Schemppa, kot to navaja nizozemska vlada, odločila, da prijavi stalno prebivališče v državi članici, v kateri so preživnine obdavčljive, kot na primer na Nizozemskem, bi bil E. Schempp po zadevni nacionalni zakonodaji v obravnavanem primeru upravičen do odbitka plačil, ki jih je izvedel v korist svoje bivše žene.

34 Vendar iz ustaljene sodne prakse izhaja, da člen 12 ES ne velja za morebitne primere različnega obravnavanja oseb ali podjetij iz Skupnosti, ki lahko izhajajo iz razlik med državami članicami, če te na vse osebe, za katere se uporabljajo, vplivajo po

objektivnih merilih in ne glede na njihovo državljanstvo (v tem smislu glej sodbo z dne 9. septembra 2003 v zadevi Milk Marque in National Farmers' Union, C-137/00, Recueil, str. I-7975, točka 124 in navedena sodna praksa).

35 Posledično plačilo preživnine upravičencu, ki stalno prebiva v Nemčiji, v nasprotju s trditvami E. Schemppa, ne more biti primerljivo s plačevanjem preživnine upravičencu, ki stalno prebiva v Avstriji. Kajti za upravičenca do preživnine velja v obeh primerih, glede obdavčenja preživnine, različna davčna ureditev.

36 Glede na to je treba ugotoviti, da dejstvo, da davčni zavezanec s stalnim prebivališčem v Nemčiji po členu 1a(1), točka 1, EstG ne more odbiti preživnine, ki jo plačuje svoji bivši ženi, ki stalno prebiva v Avstriji, ne pomeni diskriminacije v smislu člena 12 ES.

37 Po mnenju E. Schemppa različno obravnavanje, kateremu je bil podvržen v postopku v glavni stvari, izhaja iz dejstva, da čeprav naj možnost odbitka preživnine, ki se plačuje osebi s stalnim prebivališčem v Nemčiji, ne bi bila odvisna od dejanskega obdavčenja upravičenca, je dejansko obdavčenje za upravičenca, ki stalno prebiva na ozemlju druge države članice, pogoj za možnost odbitja temu plačane preživnine.

38 Glede na to je treba spomniti, da je predložitveno sodišče v obravnavanem primeru Sodišču postavilo le vprašanje, ali je to, da davčni zavezanec, ki stalno prebiva v

Nemčiji, ne more odbiti preživnine, ki jo plačuje svoji bivši ženi, ki stalno prebiva v Avstriji, v nasprotju s pravom Skupnosti. Da bi predložitvenemu sodišču posredovali razlago, ki je uporabna za rešitev spora v postopku v glavni stvari, je treba ugotoviti, da se vprašanje, ki ga odpira E. Schempp, glede na to, da se nanaša na plačilo preživnine upravičencu v drugi državi članici, v kateri so preživnine obdavčljive, v obravnavanem primeru ne zastavlja, saj v Avstriji preživnine nesporno v nobenem primeru niso obdavčljive.

39 Glede nadaljnje nesporne okoliščine, da bi imel E. Schempp pravico odbiti preživnino, ki jo plačuje bivši ženi, če bi ta imela stalno prebivališče v Nemčiji, in to neodvisno od dejstva, da preživnina v tem primeru ne bi bila obdavčljiva, saj so bili glede na nemško davčno ureditev dohodki bivšega zakonca med zadevnim obdobjem nižji od praga za obdavčitev dohodka, ta okoliščina ni taka, da bi zbudila dvom o ugotovitvi iz točke 36 te sodbe. Kot je namreč glede tega pravilno poudarila Komisija Evropskih skupnosti, neobdavčenje preživnine v Nemčiji zaradi navedenega razloga v ničemer ni primerljivo z neobdavčenjem preživnine v Avstriji, ki je tam neobdavčjiva, ker so davčnopravne posledice v obeh primerih glede obdavčenja dohodka prizadetega davčnega zavezanca različne.

Uporaba člena 18 ES

40 Po členu 18(1) ES „[ima] vsak državljan Unije pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic ob upoštevanju omejitev in pogojev, določenih s [...] Pogodbo in ukrepi, ki so bili sprejeti za njeno uveljavitev".

41 E. Schempp se lahko kot državljan države članice in s tem državljan Unije sklicuje na to določbo.

42 E. Schempp je v pisnih stališčih navajal, da člen 18(1) ES ne varuje zgolj pravice do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, temveč tudi pravico do svobodne izbire stalnega prebivališča. Uveljavljal je, da to, da preživnina ne more biti odbita od njegovega obdavčljivega dohodka, če upravičenec stalno prebiva v drugi državi članici, lahko za omenjenega upravičenca pomeni določen pritisk, da ne zapusti Nemčije, in tako povzroči nedopustno omejevanje izvrševanja pravic, ki jih določa člen 18(1) ES. Ta pritisk bi se lahko zelo konkretno pokazal v trenutku določitve zneska preživnine, saj se pri določanju preživnine upoštevajo tudi davčni učinki.

43 Glede tega je treba ugotoviti, da zadevna zakonodaja, kot to uveljavljata nemška in nizozemska vlada pa tudi Komisija, E. Schemppa v nobenem primeru ne ovira pri tem, da se kot državljan Unije v drugi državi članici v smislu člena 18(1) ES prosto giblje in tam prebiva.

44 Zagotovo, kot je bilo navedeno, ima prenos stalnega prebivališča njegove bivše žene v Avstrijo, zanj neugodne davčne posledice v državi članici njegovega stalnega prebivališča.

45 Vendar, kot je Sodišče že razsodilo, Pogodba ES državljanu Unije ne zagotavlja, da je prenos njegovih dejavnosti v drugo državo članico, kot je tista, v kateri je do takrat

stalno prebival, glede obdavčenja nevtralen. Na podlagi razlik v davčnem pravu držav članic ima lahko tak prenos za državljana, odvisno od posameznega primera, prednosti ali slabosti pri posrednem obdavčenju (v tem smislu glej sodbo z dne 15. julija 2004 v zadevi Lindfors, C-365/02, ZOdl, str. I-7183, točka 34).

46 Isto načelo se *a fortiori* uporablja v položaju, kakršen je v postopku v glavni stvari, v katerem prizadeti sam ni izrabil pravice do prostega gibanja, vendar se je kot žrtev različnega obravnavanja označil zato, ker je njegova bivša žena stalno prebivališče prenesla v drugo državo članico.

47 V teh okoliščinah je treba na predloženo vprašanje odgovoriti, da je treba člena 12(1) ES in 18(1) ES razlagati tako, da ni v nasprotju z njima, če davčni zavezanec, ki ima stalno prebivališče v Nemčiji, po nacionalni ureditvi, kakršna je v postopku v glavni stvari, ne more od svojega v Nemčiji obdavčljivega dohodka odbiti preživnine, ki jo plačuje bivši ženi s stalnim prebivališčem v drugi državi članici, kjer omenjena preživnina ni obdavčena, čeprav bi bil do tega upravičen, če bi njegova bivša žena stalno prebivala v Nemčiji.

Stroški

48 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenem sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Člena 12(1) ES in 18(1) ES je treba razlagati tako, da ni v nasprotju z njima, če davčni zavezanec, ki ima stalno prebivališče v Nemčiji, po nacionalni zakonodaji, kakršna je v postopku v glavni stvari, ne more od svojega v Nemčiji obdavčljivega dohodka odbiti preživnine, ki jo plačuje bivši ženi s stalnim prebivališčem v drugi državi članici, čeprav bi bil do tega upravičen, če bi njegova bivša žena stalno prebivala v Nemčiji.

Podpisi